

SVENSKA PEDODONTIFÖRENINGEN

Uttalande om medicinska åldersbedömningar av personer i övre tonåren – avrådan från användande av tandröntgen av visdomständer för åldersbedömning

Åldersbedömningar måste uppfylla krav på objektivitet, vetenskaplighet, kvalitet och rättssäkerhet. Detta gäller även i en ansträngd situation där det finns osäkerhet om ålder hos ett stort antal personer så som nu är fallet på grund av den stora mängd flyktingar och asylsökande som kommer till vårt land.

Åldersbedömning är en komplex diagnostisk uppgift. För närvarande finns det inte någon enkel psykosocial eller medicinsk metod för åldersbedömning av asylsökande ungdomar som har den precision som rättssäkerheten och den medicinska etiken kräver. Mot bakgrund av osäkerheten hos tillgängliga metoder måste den slutliga bedömningen av ålder vara generös och styras av bevislätnadsregeln om tvivelsmålets fördel – "benefit of the doubt". Det vill säga, att om det föreligger osäkerhet ska man lita på de uppgifter den asylsökande uppger. Detta är också något som Socialstyrelsen uttrycker med hänvisning till just osäkerheten i metoderna.

För odontologins del är det enbart visdomstandens som ännu inte är färdigutvecklad i övre tonåren och på vilken en bedömning kan baseras. Visdomstandens utveckling varierar väldigt mycket mellan olika individer och det är också en tand som inte finns hos alla. Det föreligger variationer i hur tänder utvecklas mellan olika befolkningsgrupper och de metoder som finns idag för bedömning av ålder i förhållande till tandutveckling tar inte hänsyn till detta. Det finns studier som rapporterar att genomsnittlig ålder för visdomstandens utveckling (fullt utvecklad rot) varierar upp till 4 år mellan olika befolkningsgrupper. Idag saknas kunskap om visdomstandens utveckling i flera befolkningsgrupper exempelvis från områden som Afghanistan, Syrien, och Etiopien.

Variationen när det gäller visdomstandens utveckling är stor även inom en och samma befolkningsgrupp. Tillgängliga metoder rapporterar en felmarginal ofta överstigande 15 %. Detta är bekymmersamt när man fattar juridiska beslut. En systematisk litteraturgenomgång av tillgängliga publikationer har dessutom visat att det finns metodologiska svagheter när tandåldersbedömning utvärderas i olika populationer (mastersuppsats från Malmö högskola). Det vetenskapliga stödet för åldersbedömning baserat på tandutveckling i övre

tonåren är således svagt. Detta gör det olämpligt att använda metoden för att bestämma ålder på en individ i övre tonåren.

Socialstyrelsen har för närvarande uppdraget att se över underlaget för medicinska åldersbedömningar. Detta är ett viktigt arbete, inte minst ur rättssäkerhetssynpunkt. Strålsäkerhetsmyndigheten skriver också i en promemoria från den 25 september i år (dok nr 15-2427) att radiologiska metoder för att bedöma ålder i övre tonåren har en osäkerhet på fyra till åtta år och att man avråder från sådana undersökningar, särskilt som enda metod. I promemorian hänvisar Strålsäkerhetsmyndigheten till sina föreskrifter (SSMFS 2008:35) och skriver att "röntgenundersökningar måste bedömas som berättigade av läkare eller tandläkare innan de genomförs. För att en bestrålning ska anses vara berättigad vid rättsliga undersökningar behöver den ge en nytta för personen eller samhället som är större än den skada som bestrålningen beräknas förorsaka. Med tanke på metodens osäkerhet är det inte berättigat att endast använda röntgenundersökning som underlag för åldersbestämning i det aktuella åldersintervallet".

Det är nu angeläget att man inte äventyrar rättssäkerheten genom att förlita sig på metoder med stor osäkerhet när man fastställer ålder på personer som kommer som flyktingar eller söker asyl. Det är vidare angeläget att Socialstyrelsens får resurser att genomföra det uppdrag man har att utvärdera tillgängliga metoder för åldersbedömning och att Socialstyrelsens vägledande dokument byggs på systematiska kunskapsöversikter över området och att dessa kompletteras med etisk och social analys (HTA). Den vetenskapliga delen av det vägledande dokumentet bör utredas av Statens beredning för medicinsk och social utvärdering innan eventuellt konsensusförfarande vidtar. Med tanken på utredningens komplexa karaktär bör även en tidsförlängning av Socialstyrelsens uppdrag övervägas. Detta viktiga arbete måste få genomföras på ett sätt som säkerställer objektivitet och vetenskaplig kvalitet. Först därefter finns underlag för beslutsfattare när det gäller att besluta om regelverk för fastställande av ålder och identitet av asylsökande i övre tonåren.

Mot bakgrund av ovanstående avråder Svenska Pedodontiföreningen sina medlemmar från att medverka till åldersbedömningar i övre tonåren som innebär röntgenologisk undersökning av visdomständer. Vi vill också uppmana andra specialiteter och Sveriges Tandläkarförbund att ställa sig bakom denna rekommendation.

Kontaktpersoner:

Georgios Tsilingaridis, ordförande; 0707-696572, Georgios.Tseligkaridis@ftv.sll.se
Gunilla Klingberg, professor; 0707-80044, gunilla.klingberg@mah.se